

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

УДК 373.5.015.311:004

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.74.196330>

ТЕТЯНА БОНДАРЕНКО

ORCID: 0000-0002-1200-5824

(Полтава)

Place of study: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: taniabond2016@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті схарактеризовано поняття «компетентності», подане власне потрактування терміна. Виявлено, що науковці виокремлюють цілий набір компетентностей, кожна з яких є сукупністю індивідуальних здібностей, умінь та навичок, і, в той же час, органічною складовою формування особистості учня як такої. Як наслідок, освітній процес у школах та вишах починає орієнтуватися на засади компетентнісного підходу до навчання та виховання, продиктовані вимогами сучасного суспільства. Ідея компетентнісного підходу як пріоритетного в освітній сфері XXI століття закріплена у нормативно-правових документах (Законі про освіту; Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.; Постанові Кабінету Міністрів України №1392 від 23.11.2011 року «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти»).

Проаналізовано зміст інформаційно-комунікативної компетентності. Звернуто увагу на відсутність уніфікування номінації терміна. Так, у різних класифікаціях знаходимо такі назви, як: «інформаційно-цифрова компетентність», «компетентність з інформаційних та комунікативних технологій», «компетентність у цифрових технологіях», «інформаційна компетентність».

Нами виявлено, що означена компетентність є багатоаспектним явищем, що включає в себе здібності використовувати ІКТ в навчанні, роботі та повсякденному житті для розв'язання різного типу задач; уміння максимально критично оцінювати здобуті результати технологічної діяльності; навички до оперативного реагування на зміни, готовність постійно самовдосконалюватися паралельно з розвитком комп'ютерної техніки як такої.

Досліджено колово структуру інформаційно-комунікативної компетентності: «оволодіння теоретичними знаннями – використання здобутих знань на практиці за рахунок виконання проблемних завдань», де жоден з елементів не є домінуючим, а органічно доповнює одне одного за рахунок взаємозв'язків між ними.

Виокремлено п'ять етапів формування заявленої в темі компетентності: від закладання основ роботи з технікою як такою до розвитку навичок обрати найефективніший та найбільш економічний за витратами часу шлях розв'язання поставленої задачі.

Ключові слова: компетенції; ІКТ; учні; середня школа; глобалізація; інновація, Google-services.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Глобалізаційні процеси, що відбуваються у XXI столітті, створюють кожного з нас не стояти на місці, переорієнтувати діяльність та коригувати стратегії розвитку (економічні, культурні, соціальні, політичні). Темпоритм, умови життя, сам соціум прагне виховання кращих з кращих: ініціативних, креативних, самостійних у своїх діях та рішеннях (і, у той же час, здатних уміло працювати в команді), відповідальних членів суспільства. У зв'язку з цим пріоритетне завдання освіти (**як початкової, так і середньої та вищої**), спрямоване на засвоєння системи знань, що було традиційним для шкіл ще декілька десятиліть тому, уже не є актуальним сьогодні. Через це і спостерігаємо докорінне переосмислення змісту діяльності школи як освітнього центру, переформатування діяльності освітнього закладу з курсу «учити конкретним діям, розвивати навички та уміння» на курс «навчити вчитися». Це, у свою чергу, сприятиме розвитку учнівських особистісних якостей і творчих здібностей, умінь знаходити консенсус, розв'язувати проблеми, швидко діяти в екстремальних ситуаціях, і, як наслідок, відповідатиме сучасному соціальному запиту.

Тепер діапазон діяльності школи стає значно ширшим: якщо ще наприкінці ХХ століття індикатором результатів навчання та виховання в школі був, по суті, атестат про завершення базової чи повної середньої освіти, то тепер цим показником стає комплекс умінь та навичок, що стають базисом, каркасом для подальшого успішного життя.

Педагогічна наука для номінації цього показника послуговується поняттям «компетентності» (у перекладі з латини «коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід»). Головне завдання школи сьогодні – сформувати в учнів означені критерії, навчити власників послуговуватися цими знаннями в житті.

Існує цілий ряд компетентностей, які школа формує у своїх вихованців. Оскільки сучасних дітей вже мало цікавлять стандартні уроки з крейдою в руках, вони віддають перевагу мультимедіа, 3D-зображенням, комп'ютеризації в цілому. Тому вважаємо за доречне звернути особливу увагу на формування в учнів інформаційно-комунікативної компетентності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Останні роки відзначені якісним проривом у дослідженні компетентностей особистості. Тому не дивно, що праці багатьох вітчизняних (І. Бех, Н. Бібік, І. Єрмаков, А. Киричук, О. Локшина, В. Луговий, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубочева, Ю. Швалб та ін.) та зарубіжних учених (В. Болотов, Ф. Вайнерт, Н. Грішанова, І. Зимня, Дж. Кулахен, Дж. Равен, Г. Селевко, В. Серіков, Ю. Татур та ін.) присвячено проблемам компетентнісного підходу, виявлення і формування компетенцій учнів.

На окремі аспекти доцільності використання персонального комп'ютера в навчально-виховному процесі акцентували увагу Л. Башманівська, О. Бутенко, С. Гаврилюк, В. Ребенко, М. Рубець, С. Семчук та ін.; проблема впливу комп'ютерних технологій на загальний розвиток дітей висвітлена в дослідженнях В. Бондаровської, О. Кореганової, Т. Поніманської, О. Шарко та ін.

Грунтовного ж аналізу проблеми ефективного формування компетентності з ІКТ немає до нині. Лише окремі її аспекти розкрито в роботах П. Беспалова, В. Далінгера, І. Кислої та ін.

Мета статті – висвітлити зміст ключової компетентності з інформаційних та комунікативних технологій в учнів основної школи та схарактеризувати етапи її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи різноманітні дефініції поняття «компетентність», запропоновані вітчизняними та зарубіжними науковцями, за найбільш ґрунтовне та таке, що чітко відображає суть терміна вважаємо визначення В. Дьоміна: компетентність – це рівень умінь особистості, що відображає ступінь відповідності певної компетенції і дає можливість діяти конструктивно в соціально мінливих умовах (Демин, 2000). Принагідно згадаємо і досить вичерпне, на наш погляд, визначення, подане в Національному освітньому глосарії. Укладачі цього видання розуміють під компетентністю динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти (Кремень, 2014). Ми маємо власне трактування означеного терміна, вважаючи компетентністю набір знань, умінь, навичок, пережитого досвіду, що дозволяє індивідууму успішно жити в мінливих реаліях сьогодення, підлаштовуватися під його зміни, при цьому не втрачаючи власного «я».

Науковці з усього світу виділяють цілий ряд компетентностей для розвитку особистості. Кожна з них, з одного боку, має вузькоспеціалізовану спрямованість, а з іншого – виступає комплексним елементом з формування компетентної, об'єктивно мислячої, креативної особистості. Ця думка підтверджується головним завданням сучасної школи, зафіксованим у Законі «Про освіту», а саме: «...всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей...» (Про освіту, 2017).

Доцільно пригадати і основний постулат у розвитку освітньої ланки відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.: виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави (Про національну стратегію, 2013).

Звернемо увагу на інформаційно-комунікативну компетентність. Перш за все зацентруємо увагу на відсутності уніфікації самого терміну. Як уже зазначалося раніше, існують різні класифікації компетентностей. Зокрема, у матеріалах дискусій, зорганізованих у рамках проекту Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй «Освітня політика та освіта «рівний-рівному», 2004 р. у переліку ключових компетентностей знаходимо компетентність з інформаційних та комунікативних технологій (ІКТ) (Програма розвитку ООН).

У пораднику для вчителя «Нова українська школа» за загальною редакцією Н. Бібік бачимо інформаційно-цифрову компетентність (Бібік, 2017). У робочій програмі Європейської Комісії «Ключові компетентності для навчання протягом життя. Європейська довідкова система» зазначена компетентність у цифрових технологіях (Key Competences for Lifelong, 2004).

Незважаючи на відсутність єдиного терміна на позначення описуваного нами поняття головним вважаємо все ж не теоретичний аспект номінування самої дефініції, а практичне втілення з його формування. Ця ідея підтверджується і текстом Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №1392 від 23.11.2011 року, де серед основних завдань – розвиток саме інформаційно-комунікаційної компетентності школярів, тобто здатності учнів використовувати означені технології та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань (Про затвердження Державного стандарту, 2013).

Н. Баловсяк під інформаційною компетентністю називає інтегративне утворення особистості, яке віддзеркалює її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку відомостей та ефективної роботи з ними у всіх їх формах та представленнях – як в традиційній, друкованій формі, так і в електронній формі; здатності щодо роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями, та здатності щодо застосування їх у професійній діяльності та повсякденному житті (Баловсяк, 2006).

На наш погляд, компетентність з інформаційних і комунікативних технологій є складним утворенням, оскільки акумулює в собі кілька аспектів:

- здібності застосовувати інформаційно-комунікативні технології в навчанні і (та) роботі та повсякденному житті;
- уміння раціонально використовувати ПК для розв'язання задач, (пошуку інформації, її систематизації, подання, передачі, зберігання);
- уміння критично оцінювати здобуті результати технологічної діяльності;
- здатності до швидкого реагування на зміни, готовність постійно самовдосконалюватися паралельно з розвитком комп'ютерної техніки як такої.

Тобто інформаційна компетентність – це обізнаність особи в комп'ютерній техніці (комп'ютерна грамотність) з умінням адаптувати ці знання, підлаштовувати їх до конкретної ситуації. Таким чином, формування означеної компетентності породжує в учнів прагнення до самостійності, пізнання нового, бажання розвиватися в заданому руслі. В. Логвіненко справедливо зазначає, що формування ІКТ-компетенції фахівця полягає в активізації самоосвітньої діяльності студентів за рахунок залучення змісту та форм професійної підготовки, які здатні виконувати стимулюючу і розвиваючу функцію (Логвіненко, 2008).

Усі окреслені аспекти мають бути враховані учителями під час формування і подальшого розвитку цієї компетентності в школярів. Для цього найефективнішим вважаємо коловий алгоритм «оволодіння теоретичними знаннями – використання здобутих знань на практиці за рахунок виконання проблемних завдань». При цьому в цій двокомпонентній структурі відсутній домінуючий елемент. Іншими словами, за рахунок здобутої теорії учні виконують практичні завдання, а під час виконання останніх дізнаються додатковий теоретичний матеріал, який автоматично стає практичним втіленням. В окресленій схемі значний обсяг часу приділяється автоматизації навиків за рахунок їх постійної реалізації. При цьому виникають нові запитання, пошуки відповідей на які додатково розширюють світогляд реципієнта в означеній галузі.

Говорячи про формування ІКТ-компетентності, звертаємо увагу на поступальний характер навчання. Викремлюємо наступні *етапи формування інформаційно-комунікативної компетентності*:

- закладання основ роботи з технікою як такою;
- виконання дій у текстових редакторах;
- розвиток вміння пошуку даних в мережі інтернет за допомогою різних браузерів;
- критичний аналіз здобутої інформації, гідне оперування нею;
- уміння розв'язувати поставлені задачі кількома шляхами і розвиток навичок обрати найефективніший та найбільш економний за витратами часу.

На наш погляд, окреслена етапність має відбуватися саме в такій послідовності: від простого до складнішого. Тобто важливим є хронологічний аспект: формування будь-якої компетентності, зокрема і інформаційно-комунікативної, має розпочинатися ще в дошкільній ланці. Тут вихователі завдяки грі знайомлять дітей з азами користування технікою, створюють базис для подальшого розвитку вмінь та навичок вихованців у школі. Про перші два етапи в запропонованому нами алгоритмі слід говорити і в початковій школі. Саме тут відбувається удосконалення вмінь та навичок учнів роботи з персональним комп'ютером. Завданням основної школи – формування ІКТ-компетентності 3–5 етапів.

Зазначимо також, що не слід обмежувати формування відповідних навиків лише уроками інформатики. Має прослідковуватися системний підхід, колективна співпраця усіх педагогів незалежно від дисципліни, яку вони викладають.

Говорячи про формування означеної в темі розвідки компетентності в межах основної школи, звертаємо увагу на розвиток ІКТ-здібностей завдяки власним гаджетам учнів. Іншими словами, рекомендуємо під час навчання застосовувати *принцип персоналізації*. Учня набагато цікавіше виконувати завдання, наближені до їхнього життя, коли вони є безпосередніми учасниками того, що вивчається. Рекомендуємо педагогам апелювати до використання школярами Google-сервісів, що є стандартними у налаштуваннях на Android. Серед них: пошукова система Google, Google-диск (де в режимі онлайн над одним документом можуть працювати кілька осіб), електронна пошта Gmail для обміну файлами різних форматів, особистої переписки, Google-maps (ресурс для орієнтування на місцевості, пошуку відповідних місць по всьому світі) та ін. таким чином, учні навчаються завдяки власному смартфону.

Ми глибоко переконані, що формування саме інформаційно-комунікативної компетентності має бути чи не пріоритетним завданням в освіті XXI століття, так як вона, по суті, є основою будь-якої іншої компетентності. Ідею інформатизовано компетентного суспільства пропагує зараз і український уряд. Зокрема, Президент Володимир Зеленський на українському форумі інтернет-діячів IForum 23 травня 2019 року заявив, що прагне створити країну в смартфоні, тобто долучити пересічних українців до управління державою за допомогою їхніх власних гаджетів. Вважаємо, що до подібної новації суспільство слід підготувати і сучасний школяр як репрезентант майбутнього своєї країни має в першу чергу володіти усім арсеналом користування технічними засобами.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Школа XXI століття, як освітній центр, переформатує власну діяльність з площини теоретичної в площину практичну. Таке перекаліфікування діяльності вимагає переосмислення освітньої парадигми в цілому, коли на перший план починає виходити компетентнісний підхід до навчання.

Інформаційні ж процеси третього тисячоліття породили формування серед переліку компетентностей в учнів уміння користуватися технікою, бути частиною комп'ютеризованого суспільства – компетентність з інформаційних та комунікаційних технологій. Вона, у свою чергу, є багатоконпонентним утворенням, акумулює теоретичні знання з їх практичним втіленням.

Американський професор О. Тоффлер стверджував: «Технології завтрашнього дня потребують не мільйонів... людей, готових працювати в унісон на нескінченно монотонних роботах, не людей, котрі виконують накази, не зморгнувши оком... а людей, котрі можуть приймати критичні рішення, котрі можуть знаходити свій шлях у новому оточенні, котрі достатньо швидко встановлюють нові стосунки в реальності, що швидко змінюється». Завдання школи в цілому та кожного педагога зокрема – сформувати таку інформаційно компетентну особистість.

До перспективної тематики подальших наукових пошуків можна віднести питання формування ІКТ-компетентності конкретними вчителями-предметниками, пошуки їхньої ефективної взаємодії з учнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Баловсяк Н. Х. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2006. № 4 (11). С. 3–6.
- Вербицький В. В. Формування ключових компетентностей учнів – основне завдання навчального закладу. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/2372/1/Verbytsky.pdf> 2013.
- Демин В. А. Профессиональное образование компетентного специалиста: понятие и виды. *Мониторинг образовательного процесса*. 2000. № 4. С. 35–41.
- Ключові освітні компетентності. URL: <https://osvita.ua/school/method/2340/>
- Логвіненко В. Г. ІКТ-компетентність та ІКТ-компетенція майбутнього фахівця. *Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики* : зб. наук. пр. : у 3 т. Кривий Ріг : НацМетАУ, 2008. Т. 3, вип. VII. С. 121–131.
- Національний освітній глосарій: вища освіта. 2-е вид., перероб. і допов. / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Видав. дім «Плеяди», 2014. 100 с.
- Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг.ред. Н. М. Бібік. Київ : Видав. дім «Плеяди», 2017. 206 с.
- Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2013 р. № 1392-2011-п. Дата оновлення: 21.08.2013 р. № 538-2013-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>
- Про національну стратегію розвитку освіти в Україні до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
- Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2745-VIII. Дата оновлення: 09.08.2019. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Програма розвитку ООН (ПРООН). URL: <http://za.nrav.org/rivniy-rivnomu-vseukrayinska-blagodiyna-asotsiatsiya/>
- Я мрію про державу в смартфоні – Володимир Зеленський. *Президент України* : [офіційне інтернет-представництво]. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ya-mriyu-pro-derzhavu-u-smartfoni-volodimir-zelenskij-55585>
- Key Competences for Lifelong Learning. A European Reference Framework. Brussels: European Commission, 2004. 20 p.

REFERENCES

- Balovsiak, N. Kh. (2006). Struktura ta zmist informatsiinoi kompetentnosti maibutnoho spetsialista [Structure and content of information competence of the future specialist]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 2: Komp'uterno-orientovani systemy navchannia* [Scientific journal of NPU named after M. P. Drahomanov Series № 2. Computer-Oriented Learning Systems], 4(11), 3-6 [in Ukrainian].
- Bibik, N. M. (Ed.). (2017). *Nova ukrainaska shkola: poradnyk dlia vchytelia* [New Ukrainian School: Teacher Advisor]. Kyiv: Vydav. dim «Pleiady» [in Ukrainian].
- Demin, V. A. (2004). Professional'noe obrazovanie kompetentnogo spetsialista: ponyatie i vidy [Vocational education of a competent specialist: concept and types]. *Monitoring obrazovatel'nogo protsessa* [Educational process monitoring], 4, 35-41 [in Russian].
- Key Competences for Lifelong Learning. A European Reference Framework. (2004). Brussels: European Commission.
- Kliuchovi osvitni kompetentnosti [Key educational competences]. Retrieved from <https://osvita.ua/school/method/2340/> [in Russian].
- Kremen, V. H. (Ed.). (2014). *Natsionalnyi osvittii hlosarii: vyshcha osvita* [National Education Glossary: Higher Education]. Kyiv: Vydav. dim «Pleiady» [in Ukrainian].
- Lohvinenko, V. H. (2008). *IKT-kompetentnist ta IKT-kompetentsiia maibutnoho fakhivtsia. Teoriia ta metodyka navchannia matematyky, fizyky, informatyky* [ICT competency and ICT competence of the future specialist] (T. 3, vol. VII, pp. 121-131). Kryvyi Rih: NatsMetAU [in Ukrainian].
- Pro natsionalnu stratehiu rozvytku osvity v Ukraini do 2021 roku [On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021]. № 344/2013. Retrieved from <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].
- Pro osvitu [Law on Education]. № 2745-VIII. (2017). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia Derzhavnogo standartu bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [On approval of the State standard of basic and complete general secondary education]. № 1392-2011-n. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].
- Prohrama rozvytku OON (PROON) [United Nations Development Programme (UNDP)]. Retrieved from <http://za.nrav.org/rivniy-rivnomu-vseukrayinska-blagodiyna-asotsiatsiya/> [in Ukrainian].
- Verbytskyi, V. V. (2013). *Formuvannia kliuchovykh kompetentnostei uchniv – osnovne zavdannia navchalnoho zakladu* [The formation of key competencies of students is the main task of the educational institution]. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/2372/1/Verbytsky.pdf> 2013 [in Ukrainian].
- Ya mriiu pro derzhavu v smartfoni – Volodymyr Zelenskyi [I dream about country in smartphone – Volodymyr Zelenskyi]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/news/ya-mriyu-pro-derzhavu-u-smartfoni-volodimir-zelenskij-55585> [in Ukrainian].

TETIANA BONDARENKO

Place of study: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: taniabond2016@gmail.com

FEATURES OF INFORMATION-COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN BASIC SCHOOL STUDENTS

The article describes the concept of «competence», it is given our own interpretation of the term. It has been found that scholars distinguish a whole set of competences, each of which is a set of individual abilities, skills, and, at the same time, an organic component of the formation of the student's personality as such. As a consequence, the educational process in schools and colleges begins to be guided by the principles of a competent approach to education and upbringing, dictated by the requirements of modern society. The idea of a competence approach as a priority in the educational field of the 21st century is

enshrined in normative legal documents (Law on Education; National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012-2021; Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1392 of 23.11.2011 «On Approval of the State Standard basic and complete secondary education»).

The content of information and communication competence is analyzed. Attention was drawn to the lack of unification of the term nomination. Thus, in different classifications we find such names as «informational-digital competence», «competence in information and communication technologies», «competence in digital technologies», «information competence».

We find that competency is a multidimensional phenomenon includes the ability to use ICT in learning, work and daily life to accomplish different types of tasks; ability to critically evaluate the results of technological activity as much as possible; skills to respond promptly to change, willingness to constantly improve themselves in parallel with the development of computer technology.

The circular structure of information and communication competence is investigated: «mastering theoretical knowledge is the use of acquired knowledge in practice by performing problematic tasks», where neither of the elements is dominant, but organically complements each other due to the interconnections between them.

Five stages of forming the stated competence are distinguished: from laying the foundations of working with technology as such to developing the skills to choose the most efficient and economical time-consuming way of solving the task.

Key words: competences; ICT; pupils; secondary school; globalization; innovation, Google services.

Одержано 02.09.2019

УДК 373.2.015.31

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2019.74.196615>

ОЛЕНА ГАВРИЛО

ORCID: 0000-0001-8260-1448

(Суми)

Place of work: Sumy A. S. Makarenko Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: leih972@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ І БАТЬКІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті подані результати дослідження педагогічної готовності вихователів закладів дошкільної освіти до проведення екологічного виховання дітей. Серед проблем визначено, що педагоги недостатньо ознайомлені з його завданнями та різноманітністю форм, методів і засобів, що дозволяють досягнути мету – формування екологічної культури дошкільників. Батьки вихованців також переважно не готові продовжувати процес екологічного виховання, розпочатий закладом дошкільної освіти, використовуючи усі можливості. Більшість дорослих, що оточують дошкільників, покладаються на пасивне засвоєння дітьми норм екологічної поведінки та формування емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля.

Ключові слова: екологічне виховання; екологічна культура; дошкільна освіта; вихователі; заклади дошкільної освіти; співпраця з батьками.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Екологічне виховання дітей дошкільного віку стоїть серед найбільш актуальних питань освіти, оскільки світове суспільство нарешті звернуло увагу на загострення екологічної кризи на всій планеті. Покращити ситуацію можливо лише при зміні ставлення до довкілля з боку усього людства, тобто, сформованості екологічної свідомості кожного. Ця складова особистості молодого покоління визначатиме майбутнє цивілізації, отже, починати формування її необхідно вже з раннього віку. В Україні значну роль у становленні особистості дитини відіграють педагоги закладів дошкільної освіти, які впливають не лише безпосередньо на свого вихованця, але і його батьків.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В останні роки підготовці фахівців дошкільної освіти приділяється все більше уваги в педагогічній науці. Зокрема, А. Чаговець наголошує на тому, що випускник вищого навчального педагогічного закладу повинен бути здатен до самовдосконалення та активізації професійної позиції (Чаговець, 2015, с. 100). Т. Лісовська акцентує увагу на зростанні значущості педагогічної діяльності та ролі педагога у сучасному суспільстві (Лісовська, 2016). Питання готовності педагогів до якісного втілення у практику своїх професійних знань і вмінь висвітлюються у працях О. Вашак, К. Коновалової, Г. Корінної, Л. Машкіної, Т. Скалозуб та багатьох інших. Дослідження Т. Грановської стосуються саме проблем готовності вихователя до використання різних методів екологічного виховання дошкільників, і особливо – пошуково-дослідницької діяльності в природі (Грановська, 2013). Грунтовні дослідження у сфері підготовки майбутніх вихователів є колом наукових інтересів Н. Лисенко, З. Плохій, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш та інших.

Однак як показують наші дослідження, відносно невелика частина вихователів готова використовувати власні професійні здібності й особистісні якості в процесі екологічного виховання дошкільників. У той самий час небагато батьків також мають достатньо високий рівень екологічної свідомості, щоб позитивно впливати на цей аспект виховання дитини, підкріплюючи і розширюючи зусилля закладів дошкільної освіти, а іноді чинять і прямо протилежний вплив. Отже, **метою статті** є визначення кола проблем, які перешкоджають ефективному здійсненню екологічного виховання дітей дошкільного віку. Для досягнення мети нами були розроблені анкети та організовані опитування вихователів і батьків; після опитування оброблено та проаналізовано отримані результати.